МІЩАНИН і СЕЛЯНИН.

Нарис із повісти Еміля Золя „Fécondité“.

Місяці март і цьвітень були прекрасні і Маріяна дуже швидко приходила до здоровля. Маленький домик, відлюдний і захований у зелені, оживлював ся ненастанною радістю. Особливо кожда неділя, коли тато не йшов до бюра, була празником. У будні він виходив ще рано і вертав аж о семій, усе кваплячись, завалений працею. І хоча ся вічна біганина не псувала його доброго гумору. то на него почали налягати турботи про будущину. Доси він не журив ся своїм скупим хозяйством. Він не почував ніякого бажаня почестей ані богацтва; він знав, що й його жінка, так само як він, не знала иньшого щастя, як тілько жити по просту, чесним житєм у здоровлю, спокою і любови. Та хоч і не марив він про могутність високого становища, про роскоші великого богацтва, то про те запитував себе, як жити — нехай і найскромнійше — коли його сім'я буде розростати ся ненастанно. Коли ще прибудуть діти, то що він зробить, яким способом здобути те, чого потрібно кождим разом, коли нові народини сплодять також нові потреби? Хто так плодить дітей, то в міру того, як отвирають ся маленькі ротики і кричать з голоду, повинен здобувати нові жерела, витягати засоби з землї, під загрозою — підпасти під закид злочинної необережности. Чесний чоловік не може виводити дітей на волю долї, як птах і лишати своїх писклят на траф щастя, на ласку

Generated on 2015-07-14 17:27 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112001469458
Public Domain in the United States, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

иньших. Оттакі думки тислись йому до голови тим більше, чим тіснійше робило ся в домі по вродженю Жерве, так що Маріяна не знала, як звести кінці з кінцями і дотягти до кінця місяця, не вважаючи на всї чудеса ощадности. Треба було обмірковувати найдрібнійші видатки, ощаджувати масло, яким мащено хлїб дітям, давати їм доношувати блюзочки до остатньої нитки. А для збільшеня клопоту вони виростали з кождим роком і потребували все більше. Трьох хлопців прийшлось посилати до сїльської школи в Жанвілї і се ще не коштувало так богато. Але на́ рік треба буде післати їх до лїцея, а звідки взяти на се грошей? Важке питанє, раз-у-раз більша, невідступна турбота затемнювала по троха чудову весну, що своїм лагідним подувом заквітчала широкі поля.

Найгірше було те, що Матвій був переконаний, що йому годї ждати якогось поліпшеня на дотеперішнїм становищі рисовника в фабрицї Бошена. Навіть припускаючи, що колись йому подвоять пенсию, то все таки тих 7 або 8 тисяч франків ще не дадуть йому змоги — здійснити його мрії про численну сім'ю, що росте свобідно і безпечно мов щасливий гай, завдячуючи свою силу, своє здоровлє, свою красоту тілько одній ласкавій спільній матери землї, з якої черпає всї свої соки. Ось чому від хвилї повороту до Жанвіля земля притягала його, спиняла його в часї частих проходів, при котрих він снував неясні думки все ширше й ширше. Довгі хвилї він зупиняв ся перед ланом збіжя, на окраїнї густого лїска, на березї багновища, що своїми водами грало до сонця, або серед колючок каменистого перелога. В таких хвилях у його голові піднимали ся всякі невиразні пляни, необмежені мрії, такі широкі і такі дивоглядні, що він нікому ще не говорив про них, навіть своїй жінцї. Аджеж певно його б висьміяли! Він був іще в тій трівожній і трепетливій порі, коли винахідники чують над собою перший подих свойого винаходу, хоч іще навіть його повний образ не зложив ся в їх души. Чомуж би йому не звернути ся до землї, до вічної живительки? Чому-б не осьвіжити, не заплоднити ті величезні простори, ті лїси, ті перелоги, ті каменисті пустарі, що розляглись довкола него і лежали пусткою?

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2015-07-14 17:27 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112001469458
Public Domain in the United States, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google

І коли слід тому бути, щоб кождий чоловік витворював своє богацтво, здобував собі засоби для житя, то чомуж би й йому при вродженю кождої нової дитини не заплоднити новий лан плодючої землї, з якого б вона жила не чинячи ніякого ущербу громадї? Се було все, нічого більше не зарисовувало ся в його уяві, здійснене розвівало ся як гарний сон.

Сім'я Фроман уже добрий місяць жила на селї, коли Маріяна, зовсім удужавши, вийшла одного вечера аж на міст на Іезї, попихаючи перед собою возик з маленьким Жерве, щоб тут дожидати Матвія, що швидко мав вернути з Парижа. І справдї він прибув перед шестою. Вечір був гарний, і вона надумала зробити невеличке колїно і зайти до млина Лєпайє в низу над рікою, бажаючи купити там яєць.

— Добре, — мовив Матвій. — Ти знаєш, що я дуже люблю сей старий романтичний млин. Хоча про те колиб він був мій, я зараз розвалив би його і збудував би на його місцї новий з гарною машиною.

На подвірю старої будівлї, до половини покритої блющем і обвіяної казковою красою, з колесом оброслим мохом, що дрімало серед водяних рож, вони застали мельника й мельничку. Він був рудий, високий і сухорлявий, вона також суха, також руда як і він, обоє молоді і загартовані. Хлопчик Антось сидів на землї і своїми малими рученятами копав ямку.

— Яєць? — мовила мельничка Лєпайє. — Дуже радо, панечко, — дещо певно знайде ся.

Але вона не квапила ся і зирнула на Жерве, що спав у возику.

— А, се ваш остатнїй. А який товстенький та гарненький! Ну, ви не змарнували часу.

Але Лєпайє не міг здержати зневажливої усьмішки і фамілїярно, як селянин до міщанина, про котрого знає, що в него грошей кури не клюють, він промовив:

— Ну, паночку, се вже їх у вас пятеро. А ми бідолахи не можемо позволити собі сего.

— Чому нї? — спокійно запитав Матвій. — Хибаж ви не маєте отсего млина, не маєте поля, щоб було до

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2015-07-14 17:27 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112001469458
Public Domain in the United States, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google

чого приложити руки, які вам прибудуть, і подвоїти, потроїти ваші доходи?

Ті прості слова були мов ляск батога, від якого Лєпайє аж підскочив. Ще раз він вилив свою лютість. А, певно, що як що, а отсе старе калатало, отсей млин збогатить його, хоч не збогатив ні його діда, ні його батька! А оті поля — ну, гарне віно принесла йому жінка! Те поле, де ніщо не хоче рости! Хоч як ти скроплюй його своїм потом, а не видобудеш із него й тілько, що коштує навіз і насінє.

— Та поперед усего — відповів Матвій, — ваш млин треба би направити, перемінити старий механїзм, або ще ліпше, завести гарну парову машину.

— Направити млин! Завести парову машину! Алеж се безум! І пощож сего? Адже й так я дармую цілими місяцями, від коли довкола майже не сіють збіжя.

— А далї — говорив Матвій — ваші поля менше родять тому, що ви оброблюєте їх лихо, застарілими способами, недбало, без машин, без штучних навозів.

— Дайте менї спокій з тими машинами, з тими дурнгрошами, що довели бідних людей до руїни! О, знаю я їх, і рад би то побачити, як би ви вдали ліпше оброблювати сю землю, чи всилували б ви її дати вам більше, ніж вона хоче дати.

Він договорив ся до злости, зробив ся лютим і брутальним, докоряв мачусї землї всїм тим, у чому було винувате його лїнивство і його упір. Він бував по сьвітї, бив ся в Африцї, ніхто не скаже, що прожив вік у своїй дїрі, як дурна худобина. Але вернувши з війська він усе таки знеохотив ся зрозумівши, що хлїборобству прийшов конець і що воно нїколи не дасть чоловікови більше по над кавалок сухого хлїба. Земля банкротує, селяне вже не вірять їй, бо вона постаріла ся, запустїла, вичерпала ся. Навіть сонце зробило ся непевне, сніг паде в липнї, громи бють у груднї, всї пори року переплутали ся і засїви пропадають від самого початку.

— Нї, паночку, тут нема ради, все пропало. Земля, праця, все се нї на що. Нам приходить капут! Селянин працює до крайнього знесиля, а швидко не буде мати навіть

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2015-07-14 17:27 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112001469458
Public Domain in the United States, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google

води напити ся. От тим я радше волю кинути ся в ріку, аніж старати ся ще на одну дитину. Бо по що плодити на сьвіт жебраків? А наш Антось бодай буде мати із чого жити, коли лишить ся один. Гляньте на него, на Антося! О, кленусь вам, я не зроблю його селянином против його волї. Коли схоче вчити ся, схоче подати ся до Парижа, — їй Богу, я скажу йому, що має рацию, бо нема по над Париж, де крепкий і сьмілий хлопака може добити ся щастя. Нехай продасть усе і нехай збирає жниво там, на тротоарі! Там ростуть гроші! Я й сам не можу віджалувати, що не подав ся туди шукати щастя, поки був час.

Матвій засьміяв ся. Чиж се не диво, що він, міщух, учений і титулований, пестить одну мрію, щоб вернути до землї, спільної матери всякої працї і всякого достатку, а сей селянин, син селянина, проклинає, зневажає ту землю і не має любійшої думки по над ту, щоб його син покинув її? Нїколи ще так сильно не вдарила його ся характерна суперечність, отся нещаслива втека з сел до міст, що збільшує ся з року на рік, снесилює і руйнує весь народ.

— Ви несправедливі, — мовив він веселим тоном, щоб відняти розмові дразливий характер. — Не дорікайте землї, вона стара любка і помстить ся на вас. Коли б менї бути на вашім місцї, я мав би від неї все, чого б хотїв, як би тілько подвоїв старанність. Вона й сьогоднї такаж, яка була першого дня, велика, плодюча мати; вона все ще приносить стосотні плоди, коли приляжеш до неї з любовю і силою.

Але Лєпайє не хотїв навіть слухати і підняв кулаки.

— Нї, нї, досить менї її, сеї відьми!

— І знаєте, — мовив далї Матвій, — одно менї дивно, що доси не знайшов ся розумний та відважний чоловічок, щоб привів до пожитку всю отсю величезну запущену посїлість, отсей Шантеблєд, із якого старий Сеґен бажав колись зробити королївську домену. Тут є широкі нетикані площі, прилїски, що треба-б подекуди вирубати, пустарі, що легко можна би повернути під управу. Що за гарна задача, яке поле для людської творчости!

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2015-07-14 17:32 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112001469458
Public Domain in the United States, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google

Одну хвилину Лєпайє стояв мов остовпілий. Потім почав знов кпити.

— Але-ж мій любий паночку, ви божевільні — даруйте за слово!... Повернути Шантеблєд під управу, привести до пожитку отсї каменисті толоки, втелющити ся в отсї багновища! Гай, гай! Закоплете тут мілїони, а не зберете й кірця вівса. Се проклятий закуток! Мій дїд бачив його таким, як є тепер і мій правнук буде його бачити таким самим. Т-те, я не цікавий, але дуже рад би бачити такого дурня, що зважив ся-б на таке безумство. Можна сказати наперед, що влїз би в порядну розчину.

— Мій Боже, хто знає! — спокійно відповів Матвій. — Треба тілько любити і тодї чоловік може творити чуда.

Мельничка принесла тимчасом кільканацять яєць і стояла як сьвічка перед своїм мужем, з подивом слухаючи, як він мудро вичитує міському панови. Вони обоє зовсїм були згідні в захланній злобі на те, що не можуть загрібати лопатою грошей без тяжкої працї, згідні в своїй амбіциї — зробити свойого сина паном, бо тілько пан може бути богатим. Тож коли Маріяна прощала ся поклавши яйця під подушку в возику Жерве, мельничка з гордощами показала їй свого Антося, що викопавши ямку плював до неї.

— О, він дуже здібний! Він уже розбирає лїтери і ми дамо його до школи. Коли вдасть ся в свойого татуся, то певно не буде дурний.

Минуло з яких десять день. Була недїля. Матвій з Маріянною і дїтьми був на прогульцї, і тут йому прийшла остатня об'ява, немов розблиск могутнього сьвітла, що мав дати напрям цїлому його дальшому житю. Вони вийшли, щоб пробути на дворі цїле пополудне і з'їсти підвечірок на вільнім повітрі, в чистім полї, серед високої трави. Походивши по лїсових стежках, пройшовши кілька полянок, поблукавши по толоках вони вийшли на край лїса і розсїли ся під дубом. Відси їм було видно розлогу околицю від невеличкого павільону, старого збірного пункту для мисливих, що тепер був їх мешканєм, аж геть-геть до села Жанвіля. Праворуч розлягла ся велика багниста

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2015-07-14 17:37 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112001469458
Public Domain in the United States, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google

площа, від котрої хилили ся в низ широкі, висохлі і безплодні збочі, що йшли мов хвилї і губили ся ліворуч. За їх плечима піднїмав ся ліс, поперетинаний глубокими ярами, порозділюваний полянами і лугами, яких нїколи не доторкала ся коса. А довкола них анї духа, тілько сама отся природа полишена в дикім станї, в своїй слокійній величі, під блискучим сонцем чудового цьвітневого дня. Здавало ся, що всї ті нагромаджені соки розлувають землю мов невідоме, підземне озеро, котрого хвилї чутко хлюпають у могутнїх деревах, у буйних ростинах, у непрохідних гущавинах бодяків та кропиви, що покривали землю. Запах незаспокоєної любови, могутнїй і різкий запах ішов із усїх тих річей.

— Не відбігайте дуже далеко, — крикнула Маріяна дїтям. — Ми посидимо під отсим дубом і швидко будемо їсти підвечірок.

Блєз і Денї побігли вже, а за ними Амбруаз, бавлячись у перегони; тимчасом Роза кликала їх гнїваючи ся і бажаючи, щоб бавили ся зриванєм квіток. Вони були пяні вільним повітрєм, бігали серед буряну, що досягав їм до голов, немов маленькі фавни розпущені серед корчів. Потім вернули і почали складати букети. Потім знов кинули ся в перебіганку, старші брати взяли малу сестричку на плечі і гей же в шаленій погонї!

Але підчас сеї довгої вже прогульки Матвій був якийсь не при собі, блукаючи очима довкола. Часом Маріяна забалакає до него, а він не чує, поринаючи в мріях перед тим запущеним полем, перед якимсь закутком ліса зарослого хащами, перед якимсь жерелом, що джуркотячи губило ся в багнюцї. Та про те вона почувала, що у него в души не було байдужости анї суму, бо вертаючи до неї він усьміхав ся своїм добрим, нїжним усьміхом. Вона сама висилала його нераз для його добра проходитись отак по полю, навіть самого; а коли догадала ся, що в ньому відбуває ся глубокий перелом, то з довірєм ждала, аж сам він заговорить.

Та ось коли він знов попав у свої мрії роздивляючи очима ріжні роди земель, розкинені на тім величезнім просторі, вона легенько скрикнула:

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2015-07-14 17:32 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112001469458
Public Domain in the United States, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google

— О, поглянь лише! поглянь!

Вона лишила була під великим дубом маленького Жерве в його возику серед буйного буряну, в якому поринали колеса. І поки вона приготовлювала підвечірок у невеличкій срібній молочниці, побачила нараз, що дитя підняло головку і повело очицями за її рукою, в якій іскрило ся до сонця блискуче срібло. Вона ще раз повторила той рух і знов дитина повела оченятами за тою зіркою, якої блиск у-перве заяснів у сумерках її житя.

— О, ніхто не скаже, що я помиляю ся, що забираю собі щось у голову. Але він бачить виразно, се певне! Моя душенька люба! Мій скарб дорогий!

Вона кинулась до него і почала цілувати його з радости за сей перший погляд. І се була заразом радість першого усьміха.

— Ади, ади! — промовив і собі-ж Матвій, що нахилив ся поруч з нею спонуканий тою самою радістю, — а ось він і всьміхаєть ся до тебе! Чи бач! як тілько такий хлопчука почне бачити виразно, так зараз і починає сьміяти ся!

Вона й собі-ж вибухла голосним сьміхом.

— Твоя правда! Він сьміеть ся, сьміеть ся! Ах, який він гарненький! Ах, яка я щаслива!

І мати і батько сьміяли ся разом, щасливим сьміхом, перед тою дитячою усьмішкою, ледво ще видною, перелетною, мов легесенька зморщинка на чистій жерельній воді. В своїй радости Маріяна покликала четверо иньших, що катуляли ся в траві серед сьвіжого листя.

— Ану, Розо! Ану, Амбруазе! Ану, Блєзе і Дені! Вже пора, ходіть на підвечірок!

Вони збігли ся і підвечірок заставлено на мягкій мураві. Матвій розвязав кошик, що був завішений з переду на малім возику, мати винимала з него шматки хліба з маслом і почала роздавати. Настала глубока мовчанка, всі четверо кусали здоровими зубами і ковтали зі здоровим апетитом, так що любо було дивити ся. Але ось почув ся ще один крик; се панич Жерве нетерпливив ся, що йому не услугують насамперед.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2015-07-14 17:32 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112001469458
Public Domain in the United States, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google

— Ах, так, се правда! Я й забула про тебе! — промовила радісно Маріяна. — Ну, ну, твоє не втече... Отвори свій дзьобик, мій любчику.

І простим, спокійним рухом вона широко розщепила на собі корсетку і відслонила свої білі груди, мягкі мов шовк, у котрих молоко перло аж до рожевої пипки, немов пупінок, що ним кормить ся цьвіт житя. Вона вчинила се в сьвітлї сонця, що обливало її золотом, перед лицем сего широкого поля, що гляділо на неї, без сорому і без найменшого занепокоєня з причини сего обнаженя. Адже-ж і земля не криєть ся, ростини і дерева не криють ся наповняючись соками. Потім сївши серед високого зїльничя вона майже сховала ся серед сеї буйности, серед того щедрого розросту цьвітневих сїмен. А тимчасом дитина, з голими і свобідними грудьми, смоктала довгими струмочками тепле молоко, так як оті незлїчимі ростини ссали житє з землї.

— А то зголоднів! — скрикнула вона. — Ну, лише не кусай так сильно, ти мала ненажеро!

Але Матвій усе ще стояв очарований першим усьміхом дитини, радуючи ся тим сильним голодом, тим молоком, що плило по сьвітї, тими шматками хлїба, що їх поїдали иньші. І знов на нього найшла його творча мрія і йому вирвала ся з уст ідея будущини, що заполонила його і що доси він нікому ще не говорив про неї.

— Ну, саме пора тепер узяти ся менї до дїла, заснувати своє королївство, коли хочу, щоб оті дїти мали що їсти і на чому рости. Та треба думати й про тих, що ще прийдуть, що будуть роздовжувати наш стіл з року на рік. Хочеш се знати? Хочеш, щоб я сказав тобі?...

Вона підвела очи і ждала всьміхаючись.

— Так, скажи менї свій секрет, коли прийшла пора. О, я догадую ся давно, що ти носиш ся з якимсь великим пляном. Але я не випитувала тебе, а ждала.

Він не відповів навпростець, бо нагла згадка наповнила його обуренєм.

— А знаєш, той Лєпайє, се лїнюх і дурень, хоч удає хитрого. Чиж є глупійше сьвятокрадство, як оте міркованє, що земля стратила свою плодючість, що вона ось-ось має

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2015-07-14 19:08 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112001469458
Public Domain in the United States, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google

збанкротувати, вона — вічна мати, вічне житє! Вона мачуха, але тілько для злих синів, для нездар, для тупиць, для безглуздих, що не вміють любити анї оброблювати її. Але коли до неї прийде син розумний, що візьме ся до неї поважно, віддасть ся їй увесь, з'уміє оброблювати її всїми способами нової науки, користуючи ся досьвідом, — побачите, як вона прокинеть ся і плодити-ме ненастанно, покриваючи ся безмірним жнивом. Ах, говорять по селах, що отся домена Шантеблєд нїколи не плодила і не буде плодити нїчого крім бодяків. Ану, побачимо! Нехай тілько прийде відповідний чоловік, і він перемінить її і сотворить нову землю, повну радости і богацтва.

Потім обернувши ся живо він простягнув руку і показував за чергою ті точки, про які говорив.

— Отам у задї розлягло ся більше двох сот гектарів чагарника, що доходять аж до фільварків Марейля і Лїльбона. Вони поперетинані полянами прекрасної землї, що лучать ся широкими ярами; з них легко зробити пречудові пасовиска, бо там жерел богато. Та головно ті жерела — отам на право їх так ботато, що вони забагнили всю кітловину і творять декуди озерця порослі тростиною і осокою. Подумай же собі сьмілого чоловіка, завойовника і культиватора, що осушив би сей терен відпроваджуючи з него надмірну воду при помочи кількох каналів, які не трудно було-б поробити, — і ось тобі здобуте величезне поле здатне до управи, де збіжє росло би надзвичайно щедро. Та се не все. Лишає ся ще оте поле перед нами, оті легкі склони, від Жанвіля до Старого Замчища онтам у низу, ще двісті гектарів, що лежать майже пусткою задля сухости і худого каменистого ґрунту. А сеж проста річ, досить тілько взяти отам у горі жерела і ті багонні води і повернути їх сюди, розілляти їх по тих безплодних склонах, що помалу зроблять ся страшенно родючими. Я все те оглянув, усе обміркував, і бачу тут перед собою, низько цінуючи, пять сот гектарів ґрунту, з якого відважний підприємець може зробити найпліднїйшу домену. Сеж ціле хлїбне царство, цїлий новий сьвіт, який можна сотворити працею при помочи добродійної води і нашого батька сонця, вічного жерела всякого бутя.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2015-07-14 17:32 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112001469458
Public Domain in the United States, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google

Маріяна глядїла на него із подивом, а він тремтїв зворушений могучістю своїх мрій. Але вона злякала ся таких величезних плянів і не могла здержати ся від окрику трівоги та розсудка.

— Ну, ну, сего за много! Бажаєш неможливого. І як тілько ти можеш думати, що все се колись буде наше, що наш маєток розширить ся на всю околицю! А кілько-ж то капіталів, кілько рук треба на таке завойоване!

Він хвилю стояв нїмий, прокинувшись від потрясеня і вернувши до дїйсности. А потім почав сьміяти ся своїм розумним і тихим сьміхом.

— Твоя правда, я лїтаю в снах, говорю дурницї. Моя амбіция не йде ще так далеко, щоб я забагав бути королем Шантеблєда. Та про те все, що я говорю — правда. І щож у тім злого думати про великі пляни і додавати собі відваги і надії? На разї я наважив ся попробувати управи — о, в скромнім розмірі, на кількох гектарах, які, надїюсь, Сеґен відступить менї дешево разом з невеличким павільоном, у якому ми живемо. Я знаю, що його посїлість, увязнена арендою ловецтва, недогідна йому. А потім побачимо, чи земля полюбить нас і пригорне ся до нас, так як ми пригортаємо ся до неї. Сьміло, сьміло, кохана жінко, давай поживу сему малому ненажері, а ви, мої любі, їжте і пийте і вбивайте ся в силу! Земля належить до тих, у котрих є здоровлє і котрих богато!

Блєз і Денї замісь відповіди взяли собі ще по шматкови хлїба з маслом, а Роза випила чарку води закрашеної вином, яку подав їй Амброаз. Але головно Маріяна була символом цвитучої плодовитости, жерелом сили і зросту, з тими відкритими грудьми, з яких Жерве насисав ся до схочу. Він тягнув так сильно, що чути було цмоканє його уст, мов тихеньке булькотанє жерела при самій норі, тоненького струмочка молока, що мусїв усе більшати і зробити ся рікою. І мати чула, як довкола неї всюди булькотало те жерело і розливало ся. Сеж не сама вона кормила; цьвітневі соки наливали кожду скибу, тремтїли в гильках дерев, піднимали в гору всї трави, серед яких пори-

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2015-07-14 17:32 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112001469458
Public Domain in the United States, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google

нала вона. І під собою, в лоні ненастанно плодючої землї вона чула ті струмки соків, що обгортали, наповнювали її, що й її грудям додавали молока в міру того, як воно спливало в дитяче горло. Се була та молочна ріка, що пливе в жилах сьвіта, ся вічна ріка житя, що плодить вічне жниво живих творів. І серед того любого весняного дня оте блискуче, сьпівуче, пахуче поле все купало ся в ньому, величаючи ся красою матери, що розікривши груди проти сонця, перед лицем широчезного горизонту кормила свою дитину.

З французького переклав
Іван Франко.

Generated on 2015-07-14 19:08 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112001469458
Public Domain in the United States, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google
Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN